

De natuurwaarde van gewone esdoorn

Esdoornbos op de Teuveneberg (foto: Peter Van de Kerckhove)

Inheems of niet, de gewone esdoorn is een belangrijke boom

'De gewone esdoorn is hier een zeer invasieve exoot; dat is een rampsoort. Deze wordt aanbevolen als de boom van de toekomst. Vreselijk! Met voorgaande stelling van Bert Maes (2021) in het artikel 'Van een rijk bomenverleden naar een arme toekomst' in een recente uitgave van dit vakblad Boomzorg ben ik het absoluut oneens. Hier volgen enkele tegenargumenten.

Auteur: Hans Baeté (Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, KU Leuven)

Hans Baeté

Bart Muys, professor bosecologie, schrijft (2005): 'Gewone esdoorn is inheems in zowat geheel Europa. Het is er één van de weinige loofboomsoorten die tot een grote boom in het bovenste kronendak kan doorgroeien. Hij verjongt overvloedig, groeit snel en gedraagt zich meestal als een mengboomsoort, die kleine openingen in het bos opvult (...) De onenigheid van visie op de esdoorn kunnen we grotendeels terugvoeren op een gebrek aan lokale kennis over de ecologie, het beheer en de gebruiksmogelijkheden van deze boom. In de lage landen is de gewone esdoorn in alle opzichten een verwaarloosde soort.'

Pollen

Eén van de meest aangehaalde argumenten om aan te tonen dat gewone esdoorn (*Acer pseudo-platanus*) niet inheems zou zijn in Engeland en in de Lage Landen, is gebaseerd op pollenonderzoek. Deze boom produceert echter relatief weinig pollen, die bovendien moeilijk kunnen worden onderscheiden van de pollen van verwante soorten als veldesdoorn (*Acer campestre*) en Noorse esdoorn (*Acer platanoides*). De meeste pollendiagrammen vermelden dan ook enkel *Acer* (esdoorn). Bovendien blijken esdoornpollen over het algemeen slecht te bewaren. De Belgische pollenonderzoeker Vanden Berghen

(1951) stelt dat stuifmeel van door insecten bestoven bomen als esdoorns niet of slecht door de wind wordt verspreid en slechts zelden wordt aangetroffen in de venige afzettingen waaruit de meeste pollenmonsters afkomstig zijn. Hoe kan men dan zonder twijfel stellen dat veldesdoorn wel inheems is en gewone esdoorn niet? Vermoedelijk werd deze denkpijpe nooit gericht onderzocht, omdat men bij de interpretatie van pollenmonsters steeds vertrok van het idee dat gewone esdoorn – op basis van andere argumenten – niet inheems was. Een cirkelredenering (Green, 2005)?

Geen kernhout

Diverse onderzoekers beklemtonen dat in het noorden en het westen van Groot-Brittannië reeds lang met hout van gewone esdoorn wordt gewerkt. In deze context wordt gerefereerd aan het traditioneel vervaardigen van houten lepels, een traditie die naar verluidt tot de Kelten teruggaat. Het feit dat er weinig archeologische vondsten van voorwerpen uit esdoornhout bestaan, kan worden verklaard doordat deze boom geen kernhout vormt en daardoor snel afbreekt. Er bestaan echter ook andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van gewone esdoorn in middeleeuwse bossen in Zuid-Engeland. Daarbij kan worden verwezen

4 min. leestijd

naar houtsnijwerk in Christ Church Cathedral (Oxford), waarin duidelijk zaden en bladeren van gewone esdoorn kunnen worden herkend. Er wordt gesteld dat de beeldhouwers het bos hebben proberen afbeelden zoals het was en dat de prominente aanwezigheid van gewone esdoorn erop wijst dat deze destijds – in 1289 – een gewone bosboomsoort moet geweest zijn, net zoals zomereik en haagbeuk (Green, 2005).

Diversiteit

Het is bekend dat met geïntroduceerde boomsoorten minder planten- en diersoorten geassocieerd zijn dan het geval is met vergelijkbare inheemse soorten. Deze stelling wordt vaak gebruikt om het veronderstelde niet-inheemse karakter van gewone esdoorn aan te tonen. De bewijsvoering is meestal gebaseerd op het werk van Kennedy & Southwood (1984) – dat vaak als dé referentie voor diversiteit op boomsoorten wordt gebruikt – en waarin gewone esdoorn effectief vrij laag scoort. Hierbij gaat men echter voorbij aan het feit dat in dit werk enkel bladeteende invertebraten in rekening worden gebracht. Wanneer er ook andere soortengroepen worden bijgehaald – zoals dood hout bewonende zwammen en invertebraten, lichenen en mossen – dan blijkt gewone esdoorn op dezelfde hoogte te staan als es, iep of beuk en zelfs een stuk beter te scoren dan vele andere, als inheems beschouwde soorten (Green, 2005). Onderzoek toont alleszins aan dat hout van gewone esdoorn geen arm substraat is voor fungi. In onze bossen is

echter maar weinig groot dood hout van deze boomsoort aanwezig. Op grote boomlijken van gewone esdoorn werden telkens een 30-tal soorten paddenstoelen waargenomen, waaronder enkele vrij zeldzame. We kunnen concluderen dat gewone esdoorn in onze streken ook voor grotere houtzwammen een interessant substraat vormt, vooral wanneer de boom volwassen afmetingen kan bereiken (Walley 2005).

Succesvol

De befaamde boscoloog George Peterken beschouwt gewone esdoorn als een kandidaat voor opname in de inheemse flora en stelt dat we moeten leren leven met deze zeer succesvolle en zowel landschappelijk als voor biodiversiteit waardevolle boom. Ongeacht of hij inheems is of geïntroduceerd werd, lijkt het raadzaam om af te stappen van een blinde, ongenueanceerde bestrijding (Peterken pers. med. cit. in: Green, 2005).

Bij leven en welzijn kunnen esdoorns in onze contreien een gezegende leeftijd van vijfhonderd jaar bereiken. Een omtrek van meerdere meters en een hoogte van dertig meter vormen daarbij geen uitzondering. Het staat buiten kijf dat volwassen en oude esdoorns met een veel rijkere biodiversiteit geassocieerd zijn dan die in de jongere, dichte en donkere stakenfase. Gewone esdoorn zou op dit vlak zelfs meerdere van onze 'traditioneel-inheemse' boomsoorten achter zich laten. Dat zelfs homogene esdoornbestanden een rijke kruidlaag kunnen onder-

ACHTERGROND

houden, bewijzen enkele honderdjarige proefbestanden in het Zoniënwood. Van de in totaal 35 kruidlaagsoorten in aanpalende bestanden van gewone esdoorn, beuk en zomereik, werden er vijftien enkel onder esdoorns waargenomen. In functie van de biodiversiteit blijken alleen de jonge fasen van esdoornbossen soortenarm. Volwassen bomen dragen niet enkel bij tot een relatief hoge soortenrijkdom. Op verzuringsgevoelige bodems blijkt gewone esdoorn in staat om in zekere mate humusdegradatie tegen te gaan of te herstellen (Baeté, 2005).

 BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Bronnen:

- Baeté, H. (2005) De ecologie van Esdoorn: van onstuimige schaduw pionier tot zorgzame veteraan. *Bosrevue* 11, p. 2-5. url: https://www.researchgate.net/publication/275828885_De_ecologie_van_esdoorn_van_onstuimige_schaduw_pionier_tot_zorgzame_veteraan
- Green, T. (2005) Inheems karakter en biodiversiteitswaarde van gewone esdoorn: een knuppel in het hoenderhok. *Bosrevue* 11, p. 9-10. url: <https://edepot.wur.nl/454801>
- Kennedy, C.E.J. & Southwood, T.R.E. (1984) The number of species of insects associated with British trees: a re-analysis. *Journal of Animal Ecology* 53, p. 455–478
- Maes, B. (2021) Van een rijk bomenverleden naar een arme toekomst. *Boomzorg* 19 mei 2021. url: <https://www.boomzorg.nl/article/36194/van-een-rijk-bomenverleden-naar-een-arme-toekomst>
- Muys B (2005) De esdoorn: geminacht of bemind, maar bovenal te min gekend. *Bosrevue* 11, p. 1. url: <https://edepot.wur.nl/454803>
- Vanden Berghen, C. (1951) Note sur la végétation de quelques tourbières de la Margeride méridionale. *Bull. Soc. Roy. Bot. Belgique*, Tom. 83, p. 365 - 372
- Walley, R. (2005) Gewone esdoorn en zwammendiversiteit. *Bosrevue* 11, p. 6. url: <https://bosrevue.bosplus.be/bosrevue/editie/2005/03/02/Gewone-esdoorn-en-zwammendiversiteit>

Acer pseudoplatanus 'Atropurpureum', winterbeeld